

انتشارات انصار امام مهدی علیه السلام

# پاسخ‌های فقهی

(کتاب روزه)

پاسخ‌های وصی و فرستاده‌ی امام مهدی علیه السلام

سید احمد الحسن علیه السلام

گردآوری و تنظیم

علا سالم

مترجم

گروه مترجمان انتشارات انصار امام مهدی علیه السلام

نام کتاب	پاسخ‌های فقهی
نویسنده	احمد الحسن <small>رحمته الله</small>
گردآوری و تنظیم	علا سالم
مترجم	گروه مترجمان انتشارات انصار امام مهدی <small>رحمته الله</small>
نوبت انتشار	دوم
تاریخ انتشار	۱۳۹۵
کد کتاب	۱۰۴/۱
ویرایش ترجمه	اول

جهت کسب اطلاعات بیشتر در خصوص دعوت مبارك

سید احمد الحسن رحمته الله به تارنماهای زیر مراجعه نمایید .

[www.almahdyoon.co/ir](http://www.almahdyoon.co/ir)

[www.almahdyoon.co](http://www.almahdyoon.co)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



پاسخ‌های فقهی

کتاب روزه



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ الْأَتْمَةِ وَالْمَهْدِيِّينَ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا

از حارث بن مغیره نصری روایت شده است: به ابو عبدالله علیه السلام عرض کردم: امام قائم علیه السلام با چه چیزی شناخته می‌شود؟ حضرت فرمود: «با سکینه و وقار». عرض کردم: و با چه ابزاری؟ فرمود: «او را با حلال و حرام می‌شناسی، و این که مردم به او نیازمندند و او به احدی نیازمند نیست، و سلاح رسول خدا صلی الله علیه و آله نزد او می‌باشد». گفتم: آیا او جز وصی فرزند وصی خواهد بود؟ فرمود: «جز این نخواهد بود که او وصی و فرزند وصی می‌باشد».<sup>(۱)</sup>

در پرتو این راه آشکار و روشن الهی - که آل محمد علیهم السلام در شناساندن امام قائم علیه السلام تبیین فرموده‌اند - ۹۳ پرسشی را که به طور معمول بیش‌تر مردم مبتلا به آن‌ها می‌باشند به انصار خداوند - انصار امام مهدی علیه السلام - تقدیم می‌کنم؛ پرسش‌هایی که در رابطه با احکام روزه و اعتکاف به سید احمد الحسن علیه السلام ارایه شده و مضمون بیش‌ترشان در فصل روزه کتاب «احکام اسلام» (شراعی الاسلام) نیامده است؛ از این رو تدوین این پاسخ‌ها در قالب بخش‌هایی لازم بود و به این ترتیب شفاف و روشن بودن عبارات مربوط به این احکام را همان‌طور که آل محمد علیهم السلام - که جانم فدای‌شان باد - روشن فرموده‌اند را خواهیم دید.

آقای من، احمد الحسن... هر چند میان ما و شما حایلی تقدیر شده است و روزها در انتظارت به ماه‌ها و سال‌ها منتهی شد، و شما آواره و رانده شدی، اما لطف و رحمت خود از ما که خطاکارانی تقصیرکار در حق شما آل محمد علیهم السلام هستیم دریغ نفرمودی؛

جز این نیست که دست ما را بگیری و به راه راست استوار الهی رهنمون سازی و حلال و حرامش را به ما بنمایی، تا حلقه‌ی پاکی به ولایت شما تکمیل گردد؛ همان ولایتی که خداوند سبحان عهد و میثاقش را از خلائق گرفته است.

ای پسر رسول خدا! آن چه را از شرع خداوند که با پاسخ دادن به سوالاتی که بر شما عرضه شده است، برای ما روشن ساختی، گردآوری نمودم، تقدیم پیشگاه‌تان می‌کنم. سوالاتی که با تمام قساوت و سنگ‌دلی این روزگار و اهالی‌اش اقدام به پاسخ دادن‌شان نمودی؛ احکام و شریعتی که این‌گونه اراده شده بود که همچون غیبت شما، غایب و پنهان بمانند تا عالمان بی‌عمل زندگانی مردمان را با احکام و دستوراتی که به هیچ وجه راهی به دین خدا و شرع او ندارند، آکنده گردانند. از خدای سبحان مسألت دارم و امیدوارم که برای بر پا شدن دین و حاکمیتش، شما را در زمینش تمکین دهد؛ و سپاس و ستایش تنها از آن خداوند، پروردگار جهانیان است.

۸ ذی الحجة الحرام ۱۴۳۱<sup>(۱)</sup>

علا



بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِیْنَ الْاِثْمَةَ وَالْمَهْدِیْنَ وَسَلَّمْ تَسْلِیْمًا

پاسخ‌های فقهی سید احمدالحسن (رحمته الله علیه) را در مورد پرسش‌هایی که در خصوص مسایل مربوط به روزه و در ادامه‌ی آن اعتکاف از ایشان پرسیده شده است تقدیم به مومنان می‌کنم. این پرسش‌ها را به همان ترتیب مطرح شده در کتاب احکام اسلام (شرایع اسلام) سید احمدالحسن (رحمته الله علیه) مرتب نموده‌ام.

## نیت مروزه:

### پرسش ۱:

وقت نیت روزه، شب است یا هنگام فجر؟

### پاسخ:

متن کتاب شرایع واضح است؛ این که وقت نیت از شب تا زوال (اول ظهر) است، و فقط در ماه رمضان می‌توانی نیت را بر آن مقدم شمرد. این متن کتاب شرایع است: «در ماه رمضان و در غیر ماه رمضان کافی است که روزه را جهت تقرب به خدا نیت کند، و اگر در شب، نیت کردن را فراموش کرد، می‌تواند تا قبل از زوال (اذان ظهر) نیت کند. اگر اذان ظهر فرا رسید مهلت نیت تمام شده است، چه روزه‌اش واجب باشد و چه مستحب. فقط برای روزه‌ی ماه رمضان می‌تواند نیت را بر ماه رمضان مقدم کند و اگر این‌گونه نیت کرد و وارد ماه رمضان شد و فراموش کرد که دوباره نیت کند (یعنی پس از وارد شدن به ماه رمضان نیت نکرد) و اولین روز را روزه گرفت، همان نیت اول کافی است (یعنی نیتی که قبل از داخل شدن ماه رمضان انجام داده بود)، و

به این ترتیب می‌توان برای روزه گرفتن تمام ماه رمضان، تنها یک نیت کرد».

### پرسش ۲:

اگر شب نیت نکرده باشد و در روز قبل از ظهر آن را به جای نیاورد، با رد شدن خورشید از ظهر (زوال) نیت از دست می‌رود. اگر روزه واجب باشد به عنوان مثال روزه‌ی ماه رمضان یا روزی که روزه‌اش با نذر واجب شده است، چه باید کند؟

### پاسخ:

اگر نیت نکرد تا این که خورشید از ظهر رد شد، روزه‌اش چه واجب باشد و چه مستحب از او پذیرفته نیست، و بر او واجب است روزه‌ی واجب را قضا نماید و اگر به عمد نیت را ترک نماید باید قضایش را به جا آورد و کفاره بدهد.

### پرسش ۳:

اگر شب نیت روزه نداشت و وقتی صبح شد نیت روزه‌ی واجب مثل روزه‌ی قضا یا روزه‌ی مستحبی کند، آیا روزه‌اش صحیح است؟

### پاسخ:

همان‌طور که از کتاب شرایع برمی‌آید، صحیح است. وقت نیت تا اول ظهر است؛ بنابراین تا هنگامی که مرتکب مبطلات روزه نشده باشد، تا پیش از گذشتن خورشید از ظهر، می‌تواند نیت کند.

### پرسش ۴:

اگر کسی نیت باطل کردن روزه و سپس مجدداً نیت روزه کند، آیا حکمش اگر پیش از ظهر یا بعد از ظهر باشد متفاوت می‌شود؟

### پاسخ:

اگر نیت روزه کرد، سپس نیت باطل کردن روزه نمود ولی روزه را باطل نکرد و سپس

مجددا نیت روزه نمود، روزه‌اش صحیح است، چه نیت باطل کردن روزه پیش از ظهر بوده باشد و چه بعد از ظهر.

### پرسش ۵:

کسی که (روزه) ماه رمضان را قضا می‌کند اگر پیش از ظهر بخواد افطار کند ولی مرتکب مبطلات روزه نشود و روزه‌اش را ادامه دهد، آیا قصد افطار و باطل کردن روزه بر صحیح بودن روزه‌اش تاثیر می‌گذارد؟

### پاسخ:

پاسخ در پاسخ پرسش ۴ موجود است.

### مبطلات روزه:

### پرسش ۶:

دروغ بر خداوند و پیامبرش و حجت‌هایش ائمه و مهدیین جزو مبطلات روزه است. آیا این حکم شامل تکذیب رویاهای صادقانه و مکاشفه و همچنین نپذیرفتن و تکذیب روایات آل محمد علیهم السلام یا پناه بر خدا- نفی مقام یا حق ثابت شده‌ی آنها نیز می‌شود؟

### پاسخ:

دروغ بستن غیر از تکذیب یا تصدیق نکردن می‌باشد، و آنچه روزه را باطل می‌کند دروغ بستن است نه تکذیب، اگرچه تکذیب کننده، گناه کار است. دروغ شمردن رویا و مکاشفه باطل کننده نیست، اگرچه انجام دهنده‌اش گناه کار است؛ و برای این که شخصی متصف به صفت دروغ‌گویی شود، باید حقیقت برای او واضح و آشکار باشد و او از روی عمد و در جهت پیروی از خواست نفسانی یا هدفی دیگر در نفسش، یا از روی تقلید از دیگران و .... با آن مخالفت کند. بنابراین کسی که حق برایش مشتبه

شده (روشن نیست) یا فراموش کار یا کسی که عمدی ندارد، با دروغ‌گو بودن توصیف نمی‌شود.

### پرسش ۷:

آیا بر روزه‌دار واجب است به محض محتلم شدن (جُنُب شدن در خواب) در روز غسل کند؟

### پاسخ:

واجب نیست.

### پرسش ۸:

رسانیدن غبار غلیظ به حلق یکی از مبطلات روزه می‌باشد. آیا بر روزه‌دار وقتی که بداند غبار ناخواسته به حلقش می‌رسد، مثلاً هنگامی که هوا شدیداً غبارآلود است، واجب است احتیاط را رعایت کند؟

### پاسخ:

رعایت احتیاط واجب نیست، اگرچه بهتر است که احتیاط را رعایت کند تا غبار به حلقش نرسد.

### پرسش ۹:

آیا دود ناشی از احتراق سوخت در اتومبیل‌ها، ابزار و وسایل و نظایر این‌ها بر روزه تاثیر می‌گذارد؟ و آیا دوری از آن واجب است؟

### پاسخ:

اثری ندارد و دوری از آن واجب نیست.

### پرسش ۱۰:

آیا روزه‌دار می‌تواند دندان‌هایش را با مسواک و خمیردندان تمیز کند؟ خصوصاً اگر به

خاطر بیماری دندان عادت به این کار دارد؟

**پاسخ:**

جایز است.

**پرسش ۱۱:**

در حین بیمار شدن انسان به برخی از بیماری‌ها مثل سرماخوردگی و امثال آن، به طور معمول ترشحاتی که از سر به دهان سرازیر می‌شود زیاد می‌گردد، آیا بلعیدن آن به صورت عمدی و یا به صورت غیر عمدی بر روزه تاثیر می‌گذارد؟

**پاسخ:**

پاسخ در کتاب شرایع موجود و این متن آن می‌باشد: «فرو بردن خلط‌های گلو و آب دهان روزه را باطل نمی‌کند هر چند عمدی باشد، البته تا وقتی که از فضای دهان خارج نشده باشد، اما آن‌چه (خلط‌هایی که) از سر می‌آید، اگر به حلق برسد، در صورت بلعیدن غیر عمدی روزه‌اش باطل نیست، اما اگر عمداً آن را ببلعد روزه‌اش باطل است.»

**پرسش ۱۲:**

ممکن است خلط از جایش جدا و داخل دهان شود؛ آیا در این صورت بلعیدنش حتی اگر به عمد باشد، جایز می‌باشد؟ یا جزو ترشحات فرو ریخته از سر به حساب می‌آید که بلعیدن عمدی آن روزه را باطل می‌نماید؟

**پاسخ:**

بلعیدنش تا زمانی که از دهان جدا نشده، جایز است.

**پرسش ۱۳:**

آیا کشیدن یا معالجه‌ی دندان در وقت روزه به صورت اختیاری در حالی که می‌داند

نمی‌تواند مانع از رسیدن ترشحات به حلق شود، جایز است؟ و به صورت کلی، آیا فرو بردن خون به همراه بزاق روزه را باطل می‌کند؟ چه با آگاه بودن به وجود خون در دندان‌ها و چه با داشتن شک و تردید در این مورد؟

### پاسخ:

فرو بردن خون به صورت عمدی حرام و موجب بطلان روزه است، و اگر به عمد نباشد روزه را باطل نمی‌کند. کشیدن یا معالجه یا هر عملی در دهان یا مانند آن در زمان روزه‌داری، اگر بدانند (یقین دارد) که آن کار موجب فرو بردن خون یا ترشحات می‌شود، جایز نیست.

### پرسش ۱۴:

قطره‌هایی (داروهایی) که در بینی یا گوش مریض ریخته می‌شود، آیا حکم اماله با مایع را دارد و روزه را باطل می‌کند یا خیر؟

### پاسخ:

روزه را باطل نمی‌کند مگر این‌که به حلق انسان برسد.

### پرسش ۱۵:

آیا استعمال اسپری (آسم) در صورت اضطرار در روز ماه رمضان روزه را باطل می‌کند؟

### پاسخ:

باطل کننده نیست.

### پرسش ۱۶:

برخی بیماری‌ها طول درمان دارند. آیا این عذر موجه برای روزه نگرفتن می‌شود؟ و اگر تمام سال این‌چنین و تحت درمان باشد، چگونه می‌تواند قضای روزه‌هایش را به جا آورد؟

### پاسخ:

چنین شخصی اگر در طول مدت روزه نمی‌تواند درمانش را متوقف کند و نمی‌تواند به جای خوردن (دارو)، معالجه را از طریق تزریق در عضله یا رگ انجام دهد، بیماری هست که خوردن روزه برایش جایز است و اگر بیماری‌اش تا ماه رمضان سال بعد ادامه پیدا کند، قضای روزه از او ساقط است و باید به ازای هر روز، یک مُد ( $\frac{3}{4}$ ) کیلوگرم) غذا به فقرا بدهد.

### پرسش ۱۷:

داروهایی وجود دارد که خوردن آن بدون نوشیدن آب امکان‌پذیر می‌باشد، مثل بعضی از قرص‌های کوچک و نظایر آن. آیا این‌ها روزه را باطل می‌کنند؟

### پاسخ:

خوردن قرص روزه را باطل می‌کند.

### پرسش ۱۸:

گاهی اوقات اماله با مایع برای تمیز کردن رحم زن که نامش «شستشوی مهبل» است، یا اماله از طریق مجرای ادرار مردان برای معالجه برخی از بیماری‌ها، به کار می‌رود. آیا چنین عملی روزه را باطل می‌کند؟

### پاسخ:

اماله از جلو ( آلت مرد یا فرج زن) روزه را باطل نمی‌کند، و تزریق در عضله یا رگ هم روزه را باطل نمی‌کند مگر این‌که مواد مغذی باشد که در این صورت باطل‌کننده می‌باشد. اما اماله با مایع از پشت روزه را باطل می‌کند؛ مانند اماله‌ای که برای تمیز کردن دستگاه گوارش برای انجام نمونه برداری یا معالجه انجام می‌شود.

**پرسش ۱۹:**

در کتاب شرایع آمده است: «سوم: هر چیزی که بدون عبور از حلق، به شکم برسد روزه را باطل می‌کند، غیر از اماله با مایع»، ولی معنایش برایم روشن نیست.

**پاسخ:**

منظور اماله با مایع در عضله یا رگ (تزریق) می‌باشد که باطل کننده روزه نیست، اما اماله با مایع در پشت باطل کننده‌ی روزه است.

**پرسش ۲۰:**

حکم انتقال خون (از مکلف یا به مکلف) هنگام روزه‌داری چیست؟

**پاسخ:**

جایز است و روزه را باطل نمی‌کند.

**پرسش ۲۱:**

آیا هر چیزی که موجب غسل می‌شود روزه را نیز باطل می‌کند؟ مثلاً آیا مسّ میّت روزه را باطل می‌کند؟

**پاسخ:**

فقط چیزهایی که در کتاب شرایع و توضیحات آن‌ها ذکر کردم که روزه را باطل می‌کند، اما مسّ میّت روزه را باطل نمی‌کند.

**پرسش ۲۲:**

کسی که روزه‌اش را با یکی از مبطلات روزه، باطل کرده است، آیا خود داری (از مبطلات روزه) در طول روز بر او واجب است؟

**پاسخ:**

از روی استحباب خودداری کند.



## نرمان‌هایی که روزه در آن صحیح است:

### پرسش ۲۳:

آیا اعتماد کردن به بعضی از رسانه‌ها یا تلویزیون و مانند آن‌ها که در بعضی از کشورهای اسلامی موجود است، در مورد طلوع فجر جایز می‌باشد؟ یا باید خود شخص تحقیق و اطمینان حاصل نماید؟ و اگر آگاهی به زمان دقیق اوقات شرعی ندارد چه کار کند؟

### پاسخ:

تلویزیون یا دیگر رسانه‌های نظیر آن مثل تقویمی که پیش‌تر در مورد آن پرسیدید، باید در مورد بعضی از اوقاتش تحقیق شود تا میزان دقت و مطابقت آن با وقت شرعی مشخص شود. این پاسخی است که پیش‌تر دادم: «اگر تقویم موافق با اوقات شرعی باشد عمل به آن جایز است. بنابراین باید ابتدا در مورد تقویم تحقیق و میزان مطابقت آن وقت شرعی پیش از عمل کردن به آن، صورت گیرد».

## کسانی که روزه‌شان صحیح است:

### پرسش ۲۴:

آیا روزه‌ی تبرّعی (مجانی) از بچه‌ی ممیز به نیابت از مرده‌ای که پسر بزرگش از انجام آن چه بر عهده‌اش بوده، کوتاهی کرده، صحیح است؟

### پاسخ:

روزه‌اش صحیح است و کفایت می‌کند.

**پرسش ۲۵:**

حکم دختر بچه‌ای که به بلوغ رسیده ولی به خاطر کوچک بودنش احکام روزه را رعایت نمی‌کند و مرتکب مبطلات روزه می‌شود، گاهی آگاهانه و گاهی از روی ناآگاهی، چیست؟ و اگر اکنون بزرگ شده باشد آیا قضای روزه‌های گذشته و کفاره‌شان واجب می‌باشد؟ اگر تعداد روزهایی که در آن مبطلات را مرتکب شده است را نمی‌داند، چقدر قضا به جا آورد و چقدر کفاره بدهد؟

**پاسخ:**

انسان بالغ اگر روزه‌اش را به عمد باطل کند بر او قضا و کفاره واجب می‌شود، و اگر در به جا آوردن قضا تا رمضان سال بعد کوتاهی کند باید علاوه بر کفاره‌ی باطل کردن عمدی روزه، یک مد هم کفاره بدهد، اما اگر باطل کردن روزه از روی جهل و ناآگاهی بوده باشد، فقط قضا بر عهده‌اش می‌باشد.

**پرسش ۲۶:**

طبق آموزه‌های شرع مقدس: پدر و مادر با پسر یا دختری که روزه بر آن‌ها واجب است، ولی روزه نمی‌گیرند، چگونه رفتار کنند؟

**پاسخ:**

بر پدر و مادر واجب است کارهایی که بعد از بلوغ بر پسران یا دختران واجب می‌شود را پیش از بلوغ به آن‌ها بیاموزند. سپس بر آن‌ها واجب است تا پسران و دختران را بر آن انجام دادن واجبات و ترک محرمات تشویق کنند، و حتی تا رسیدن به سن ۱۸ سالگی با آن‌ها همراهی نمایند.

**پرسش ۲۷:**

حکم دختر بچه‌ای که به بلوغ رسیده و می‌خواهد در روزهای بسیار گرم که جز با

سختی فراوان برایش به پایان نمی‌رسد را روزه بگیرد، چیست؟

**پاسخ:**

جایز و صحیح است، مگر این که روزه موجب ضرری برایش گردد.

**پرسش ۲۸:**

اگر عذر (کافر، بچه، دیوانه یا بیهوش) پیش از ظهر برطرف شود و مرتکب مبطلات روزه نشده باشد، حکم چیست؟ آیا روزه بر آن‌ها واجب می‌شود؟

**پاسخ:**

واجب است.

**پرسش ۲۹:**

اگر مسافر روزه بگیرد، آیا مرتکب حرام شده و گناه کار است؟ یا فقط روزه‌اش باطل می‌باشد؟

**پاسخ:**

اگر به حکم آگاه باشد، گناه کار است؛ چرا که به طور عمد، یا از روی سبک شمردن حکم خدا و یا سبک شمردن و تکذیب کردن بازگو کننده‌ی شرع که جانشین خداوند است، با حکم خدا مخالفت کرده است.

**دیدن هلال:**

**پرسش ۳۰:**

حکم پیدا کردن ماه برای مؤمنین چیست؟

**پاسخ:**

استهلال (جستجوی هلال ماه) بر مومنان واجب است و اگر عده‌ای که شهادت‌شان

صحیح باشد اقدام به این کار نمایند از دیگران ساقط می‌گردد.

### پرسش ۳۱:

چه وقتی باید شروع به رؤیت و استهلال ماه رمضان پرداخت؛ در روز یا هنگام صبح یا بعد از ظهر یا پیش از ظهر، یا در هنگام پیدا شدن شفق یا پس از آن یا پیش از آن و یا مواقع دیگر؟

### پاسخ:

آغاز استهلال و رؤیت هلال ماه، بعد از ظهر روز بیست و نهم ماه قبل است (که در مورد ماه رمضان، ماه شعبان می‌شود) و استهلال تا نیم شب ادامه می‌یابد؛ اگرچه به طور معمول دیدن هلال پس از پنهان شدن خورشید و پیش از رفتن شفق، تمام می‌گردد.

### پرسش ۳۲:

آیا موارد زیر، از شروط استهلال کننده مؤمن می‌باشد؟ بلوغ، سلامت بینایی،<sup>(۱)</sup> عدالت، یکی بودن مکان و زمان برای مشاهده‌کنندگان، نگاه مستقیم،<sup>(۲)</sup> اطمینان داشتن از رؤیت، مهارت و تجربه در تشخیص.<sup>(۳)</sup>

### پاسخ:

بلوغ، عقل و عدالت از جمله‌ی شروط است.

۱- یعنی بینایی‌اش ضعیف نباشد اما کسی که از عینک و با استفاده از آن بینایی‌اش کامل می‌گردد، شامل این حکم نمی‌شود.

۲- یعنی دیدن باید با چشم صورت گیرد نه با دوربین، تلسکوپ، پریسکوپ یا آینه.

۳- یعنی دارای دانش و قدرت تشخیص نظری باشد؛ به عبارت دیگر در تشخیص و استهلال قدرت درک داشته باشد.

**پرسش ۳۳:**

در مورد یکی از موارد اثبات رؤیت هلال گفته شده: «به صورت شایع رؤیت شده باشد». پرسش این است که آیا این شایع بودن به جامعه‌ی مؤمنین اختصاص دارد یا شامل غیر مومنین هم می‌شود؟

**پاسخ:**

شایع بودن رؤیت مختص به مؤمنین نیست.

**پرسش ۳۴:**

شایع شدن در زمان ما از طریق رسانه‌های جمعی نیز حاصل می‌شود. آیا بر این نوع شایع بودن هم می‌توان اعتماد نمود؟

**پاسخ:**

شایع بودن در بین مردم به این صورت می‌باشد که آن‌ها خودشان دیده باشند؛ یعنی اگر از مردم پرسی بسیاری از آن‌ها بگویند هلال را دیده‌اند به طوری که شما اطمینان پیدا می‌کنی که آن‌ها بر دروغ تبنانی نکرده‌اند.

**پرسش ۳۵:**

در مورد رؤیت هلال، آیا شهادت دادن دو نفر بر رؤیت هلال بدون آگاه شدن از ثابت شدن شروع ماه کفایت می‌کند؟ یعنی اگر مرد یا زن مومنی نقل کند که دو نفر هلال را دیده‌اند آیا بر شنونده آمدن ماه براساس اعتماد به سخن این شخص، اثبات می‌گردد؟

**پاسخ:**

ثابت نمی‌شود.

**پرسش ۳۶:**

اگر شنونده، شخصی باشد که به هر دلیلی مثلاً زندانی بودن یا سایر دلایل، نمی‌تواند از خبر نقل شده یقین حاصل کند، ولی با توجه به سخن خبر دهنده ظن و گمانش غلبه کند بر این که وارد ماه شده است، آیا این اعتماد و تکیه کردن بر این شخص، روزه‌اش را کفایت می‌کند؟

**پاسخ:**

کفایت می‌کند مگر این که در آینده خلافش آشکار شود.

**پرسش ۳۷:**

در مورد ثابت شدن هلال آمده است: «و با شهادت زن‌ها نیز ثابت می‌شود». پرسش: آیا شهادت دو زن یک شهادت حساب می‌شود؟ و یا به عبارت دیگر آیا نیاز به شهادت چهار زن داریم؟

**پاسخ:**

با شهادت یک مرد و دو زن ثابت می‌شود.

**پرسش ۳۸:**

«رویت هلال با شهادت دادن یک نفر ثابت نمی‌گردد». پرسش: حتی اگر شهادت این یک نفر برای شنونده علم‌آور باشد؟

**پاسخ:**

با شهادت یک نفر ثابت نمی‌شود.

**پرسش ۳۹:**

آیا یکی بودن افق و یا تعدد آن در مشخص کردن هلال تأثیری دارد؟

**پاسخ:**

این پاسخ پرسشی است که مشابه این پرسش می‌باشد و در کتاب پاسخ‌های روشن‌گر موجود است: «در خصوص زمان پیدایش هلال، ارتباطی با افق منسوب به مکان ناظر، وجود ندارد اما رؤیتش با چشم، قطعاً متأثر از افق می‌باشد؛ زیرا وابسته به مکان ناظر است. هنگامی که امام عادل علیه السلام حکم به اول ماه قمری یا پایان آن بدهد، برای همه‌ی اهل زمین بدون توجه به رویت آن با چشم و یا امکان یا عدم امکان آن، اثبات می‌شود».

**پرسش ۴۰:**

آیا امکان دارد سرزمین‌ها در اول ماه رمضان یا روز عید دچار اختلاف شوند؟ و این اختلاف چگونه می‌باشد؟

**پاسخ:**

بر اساس اثبات رؤیت به روشی که در کتاب شرایع بیان کردم اختلاف پیدا می‌کنند؛ اما در زمان حضور امام عادل و حکم ایشان به اول ماه قمری، برای همه‌ی سرزمین‌ها ثابت می‌گردد.

**پرسش ۴۱:**

در کتاب شرایع آمده است: «اگر هلال در یک منطقه دیده شود، در تمام مناطق دیگر که از لحاظ ساعت با هم بیش‌تر از یک چهارم شبانه روز یعنی شش ساعت فاصله ندارند، ثابت می‌شود». پرسش: در مورد سرزمین‌هایی که تاخر یا تقدم‌شان از سرزمین رؤیت شده بیش‌تر از این مقدار باشد چطور؟ به طور مثال اگر هلال، غروب روز پنج‌شنبه در منطقه خاورمیانه دیده شود، روز جمعه اول ماه مبارک خواهد بود، حال برای استرالیا بیش از شش ساعت جلوتر از خاورمیانه است و یا آمریکا که بیش‌تر از

شش ساعت از آن عقب‌تر می‌باشد، روز اول ما چه موقعی خواهد بود؟

### پاسخ:

همان‌طور که مشخص است، اول هر ماه، در هر سرزمینی، بر حسب ثابت شدن دیده شدن هلال در آن‌جا یا در سرزمین‌هایی که می‌توان بر دیده شدن هلال در آن‌ها اعتماد نمود، می‌باشد، اما اگر امام، حاضر باشد، حکم او در مورد آغاز ماه تمامی سرزمین‌ها را در برمی‌گیرد.

### پرسش ۴۲:

آیا دیدن هلال با چشم غیر مسلح شرط می‌باشد؟ یا صرفاً دیدن ماه، کفایت می‌کند حتی اگر با استفاده از تجهیزات مدرن امروزی مانند تلسکوپ و نظایر آن باشد؟

### پاسخ:

می‌توان از تجهیزات و وسایل برای معین کردن مکان، ارتفاع و سمت و سو استفاده نمود اما دیده شدن هلال تنها با چشم غیر مسلح ثابت می‌گردد.

### پرسش ۴۳:

اگر فرض کنیم که افق در منطقه‌ای که در آن انتظار دیدن هلال وجود دارد، ابری است و به هیچ وجه امکان رویت با چشم وجود نداشته باشد، آیا می‌توان بر اساس سی‌امین روز شعبان عمل کنیم یا راه حل دیگری وجود دارد؟

### پاسخ:

راه حل‌های دیگری را در جاهای دیگر بیان کردم که یکی از آن‌ها ثابت شدن رویت در کشوری دیگر بنا بر آن‌چه بیان شده است می‌باشد.

### پرسش ۴۴:

نظر منجمان و همانند آن‌ها در مشخص کردن رویت هلال و یا معین کردن روزهای



اول و آخر ماه چقدر معتبر می باشد؟

**پاسخ:**

می توان از نظر آن ها برای تسهیل در دیدن با چشم، بهره جست.

**پرسش ۴۵:**

آیا دو ماه قمری بیست و نه روزه پشت سر هم امکان پذیر می باشد؟

**پاسخ:**

اول ماه با رؤیت ثابت می شود؛ پس در این که دو ماه قمری بیست و نه روزه پشت سر هم باشند اشکالی وجود ندارد.

**پرسش ۴۶:**

در خصوص روزه گرفتن سی ام شعبان آمده است: «اگر با توجه به قرآینی آن روز را به نیت رمضان روزه بگیرد، کفایت می کند». آیا می توانیم بعضی از مصادیق محقق شدن این علامت و قرینه‌ی مورد قبول یا غیر مقبول از نظر شرعی را بدانیم؟

**پاسخ:**

منظور از علامت و قرینه، هر نشانه‌ای است که این ظن که اول ماه رمضان است را تقویت می کند اما برای این که ثابت شود، کافی نمی باشد؛ مانند شهادت دادن فقط یک مومن؛ و همان طور که در شرایع بیان کردم بهتر و مستحب است که روز سی ام از ماه شعبان را به نیت استحباب روزه بگیرد، اگر بعداً مشخص شد که آن روز جزو ماه رمضان بوده است، روزه‌ی ماه رمضان محسوب می شود.

**پرسش ۴۷:**

منظور از «شفق» که در شرایع آمده است، چیست: «و نه با پنهان شدن هلال بعد از شفق».

**پاسخ:**

یعنی حُمَرَه‌ی مغربی (سرخ‌ی مغرب)؛ و منظور از این مطلب این است که هلال روز پیشین اگر بعد از رفتن سرخی مغرب در آسمان باقی بماند، معتبر نمی‌باشد.

**پرسش ۴۸:**

در شرایع آمده است: «و نه با رؤیت هلال در روز سی‌ام قبل از زوال (اذان ظهر)». مقصود از این مطلب، چیست؟

**پاسخ:**

یعنی اگر هلال روز سی‌ام را پیش از زوال (ظهر) ببیند، امروز اولین روز ماه آینده محسوب نمی‌گردد.

**وقت مروزه:****پرسش ۴۹:**

هنگامی که هلال رؤیت شود، آیا روزه‌داران اجازه دارند افطار کنند؟

**پاسخ:**

روزه‌دار روزه‌اش را در همه‌ی ایام رمضان تمام می‌کند، و در مورد روز پایانی ماه رمضان نیز به همین ترتیب است، حتی اگر هلال را پیش از غروب آفتاب ببیند.

**پرسش ۵۰:**

حق تعالی در قرآن می‌فرماید: ﴿أَتُمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ﴾ (روزه را تا شب به اتمام رسانید).<sup>(۱)</sup> مقصود از این وقت چیست؟ آیا منظور، ظاهر شدن اولین ستاره در آسمان

است که به معنای وارد شدن در شب می‌باشد و روزه‌دار افطار کند؟

**پاسخ:**

با وارد شدن به وقت نماز مغرب، می‌توان افطار نمود.

## روزه در بیماری و قضای آن:

**پرسش ۵۱:**

روزه گرفتن بیمار تا هنگامی که ضرری به او نرسد، صحیح می‌باشد. چه کسی این ضرر را تعیین می‌کند؟ خود مکلف یا پزشک متخصص؟ و اگر اختلاف در تشخیص پیش آمد چگونه؟ آیا نظر متخصص پذیرفته می‌شود، حتی اگرچه مکلف گمانی بر خلاف آن داشته باشد؟

**پاسخ:**

کسی که ضرر را تعیین می‌کند، متخصص و یا تجربه‌ی مکلف می‌باشد. اگر نظر پزشک متخصص و تجربه برایش فراهم می‌باشد، می‌تواند که به هر کدام که صلاح ببیند، اعتماد نماید.

**پرسش ۵۲:**

در خصوص مَرَض و بیماری که به خاطر آن، روزه و قضایش ساقط می‌گردد، آیا منظور بیماری وخیمی است که طی آن سال منجر به فوت می‌شود؟ یا به طور مطلق، منظور آن بیماری می‌باشد که منجر به فوت گردد، هر چند پس از سالیانی باشد؟

**پاسخ:**

در هر وضعیتی از بیماری، اگر شخص بیمار باشد و نتواند ماه رمضان یا قسمتی از آن را روزه بگیرد و بیماری تا ماه رمضان بعد استمرار یابد، قضای آن چه از ماه رمضان

پیشین از او فوت شده است، از عهده‌اش ساقط می‌گردد و به ازای هر روز، یک مُد کفاره می‌دهد.

### پرسش ۵۳:

بیماری‌هایی وجود هستند که گاهی اوقات عوارضی را به همراه دارند و بیمار برخی از ادراکات خود را از دست می‌دهد تا به آن جا می‌رسد که دچار ناتوانی از شناسایی اوقات نماز و مفطرات مانند لخته شدن خون و نظایر آن، می‌شود. آیا نماز و روزه و قضای آن‌ها از بیمار ساقط می‌شود؟ یا بر عهده‌ی فرزند بزرگ‌ترش است که آن‌ها را انجام دهد؟

### پاسخ:

مورد روزه در مسئله‌ی بالا مشخص شد؛ یعنی به عنوان مثال اگر بیماری او تا پنج سال ادامه یافت و بیماری‌اش برطرف نشد، قضا بر عهده‌اش نیست ولی به ازای هر روز یک مُد طعام کفاره می‌دهد. اما در خصوص نماز، گریزی از به جا آوردن آن به هر صورتی که می‌تواند و مناسب وضعیتش می‌باشد و یا به جا آوردن قضای آن‌چه از او فوت شده است، نیست؛ یا این‌که به جای او قضا شود، یا پس از مرگش از طرف او صدقه داده شود. و ما نباید از نماز قضا در شب قدر که خداوند با آن بر ما مَنّت نهاده است، غافل شویم.

### پرسش ۵۴:

روزه‌های زیادی برای قضا کردن دارد؛ از روزهایی که در سلامت بوده است و هم‌چنین نمازهای بسیار. اکنون بیمار است و در حال درمان. حکم قضا و کفاره‌ی آن‌ها چیست؟

**پاسخ:**

بیماری که قضای نماز و روزه‌ی روزهای سلامتی بر گردن دارد، اگر امید به بهبودی دارد، پس از بهبود یافتن آن را قضا کند و کفّاره بدهد و اگر می‌خواهد با اِطعام مسکینان کفّاره دهد بر او واجب است که حتی قبل از بهبود یافتن، اقدام به اِطعام مسکینان نماید. اگر بیماری او مزمن است و نمی‌تواند قضای روزه را به جای آورد فدیهِی مشخص که برابر با  $\frac{3}{4}$  کیلوگرم طعام به ازای هر روز می‌باشد، بدهد. اما در خصوص نماز، به هر صورت که می‌تواند قضا کند؛ نشسته یا به هر وضعیتی که حالش یا مریضی‌اش اجازه می‌دهد.<sup>(۱)</sup>

**پرسش ۵۵:**

منظور از «ذی العطش» (کسی که همیشه عطش دارد و تشنه است) چیست؟ یعنی کسی که می‌تواند در ماه رمضان روزه را بخورد و در برابر هر روز، یک مُد طعام صدقه دهد؟

**پاسخ:**

هر بیماری که تشنگی به او ضرر می‌رساند.

**قضای مروّنه:****پرسش ۵۶:**

قضای روزه چگونه می‌باشد؟ آیا یک روز در برابر هر روزی است که افطار کرده؟ یا چیز دیگری است؟

۱- این پاراگراف در اصل عربی کتاب نبود که از پاسخ پاسخ‌های روشن‌گر جلد ۲ پاسخ پرسش ۱۵۹ اضافه گردید (مترجم).

**پاسخ:**

در برابر هر روزی که افطار کرده است، یک روز روزهی قضا به جا می‌آورد.

**پرسش ۵۷:**

حکم کسی که بعد از ۱۳ رجب به دعوت ایمان آورده است اگر قضای روزهی یک ماه را بدهکار باشد طبق آن چه در بیانیهی مذکور آمده است، چیست؟

**پاسخ:**

باید قضایش را به جا آورد.

**پرسش ۵۸:**

اگر قضای روزه را تا رمضان سال آینده به تأخیر اندازد، بر او به ازای هر روز، دادن یک مد طعام به عنوان فدیة به علاوهی قضای آن روز، واجب می‌باشد؛ حال اگر تا رمضان پس از آن نیز به تأخیر بیندازد، آیا با گذشت دو سال فدیة دو برابر می‌شود؟

**پاسخ:**

دو برابر نمی‌شود.

**پرسش ۵۹:**

در شرایع آمده است: «اگر روزهی نذر معین را بشکند قضا بر او واجب است و همچنین باید کفّارهی عمد آن را به‌جا آورد». منظور از «روزه‌ی نذر معین» چیست؟

**پاسخ:**

یعنی او وقت معینی را نذر کرده باشد، مثل روزهایی مشخص از ماه‌هایی مشخص از سالی مشخص.

## قضای پسر بزرگتر برای آن چه والدینش به جا نیاوردند

### پرسش ۶۰:

در خصوص پسر بزرگتری که قضای آن چه از نماز و روزه از والدینش فوت شده است بر او واجب می‌باشد، آیا کس دیگری می‌تواند به او کمک کند؟ و اگر کسی قضای آن‌ها را از سر احسان داوطلبانه انجام دهد، آیا آن پسر گناه‌کار است؟ چه کوتاهی کرده باشد، چه نه؟

### پاسخ:

در شرایع آمده است «و اگر کسی داوطلبانه آن‌ها را انجام دهد از بقیه ساقط می‌شود»؛ یعنی اگر یک یا چند نفر داوطلبانه قضا را به جا آورند و جوب از پسر بزرگتر ساقط می‌شود. اگر این داوطلبانه انجام دادن دیگران بدون هیچ قصور و کوتاهی از سوی پسر بزرگتر باشد او گناه‌کار نمی‌باشد، اما اگر در قضای آن چه به ذمه‌ی والدینش بوده کوتاهی کرده باشد، او گناه‌کار است.

### پرسش ۶۱:

در شرایع در خصوص قضای بدل از میّت آمده است: «اگر میّت دو یا چند ولی داشته باشد که از نظر سنّی با هم برابر بودند (حتی از جهت لحظه‌ی تولد) قضای اعمال میّت را به صورت مساوی انجام می‌دهند». چگونه به طور مساوی قضا را به انجام می‌رسانند؟ آیا بر آن‌ها واجب است آن چه از میّت فوت شده است را به تساوی بین‌شان قسمت کنند؟ یا صرفاً قضای او را به جا آوردن کفایت می‌کند، حتی اگر یکی از آن‌ها بیش از دیگری به جا آورد؟

### پاسخ:

یعنی از نظر وجوب قضا از طرف مرده، برابر هستند؛ پس این گونه نخواهد بود که بر

یکی واجب باشد و بر دیگری نه؛ و واجب نیست یک نفر بیش از دیگری قضا به جا آورد، بلکه قضا را بین‌شان به تساوی قسمت کنند؛ و اگر یکی از آن‌ها داوطلبانه قضای هر آن‌چه بر ذمه‌ی مرده است را تقبل کند، از دیگران ساقط می‌گردد.

### پرسش ۶۲:

چنانچه نوادگان شخصی بدانند که نماز و روزه‌ای بر عهده‌ی پدر بزرگ و یا مادر بزرگ بوده است و فرزندی ندارند (تا برای آن‌ها قضا کند) و مالی از آن‌ها بر جا نمانده تا از طرف‌شان صدقه داده شود، حکم چیست؟

### پاسخ:

برای آن‌ها مستحب است تا آن‌چه از آن‌ها فوت شده است را قضا کنند و یا از طرف آن‌ها صدقه بدهند.

### پرسش ۶۳:

آمده است: «.. و بی‌اعتنایی و سستی او نسبت به آن -یعنی قضا کردن آن‌چه بر ذمه‌ی والدینش است- نافرمانی حرام می‌باشد». آیا این نافرمانی، فقط نسبت به پدر و مادر حاصل می‌شود و یا اجداد را نیز شامل می‌شود؟

### پاسخ:

تنها والدین را شامل می‌شود.

### پرسش ۶۴:

چنانچه پسر بزرگ کوتاهی کند و آن‌چه بر عهده‌ی پدرش بوده را به جا نیاورد، و شخص دیگری -مثلاً دختر شخص مرده- بخواهد به مقدار روزه‌هایی که بر عهده‌ی پدرش بوده به نیابت از او صدقه بدهد؛ آیا او می‌تواند چنین کند و ذمه‌ی پدرش بری می‌شود؟



**پاسخ:**

جایز است.

**پرسش ۶۵:**

اگر فرض شود که میّت می‌توانسته برخی از آن‌چه از او فوت شده است را قضا کند (مثل این که هفته‌ی آخر ماه رمضان بیمار شده و در روز اول شوال شفا پیدا کرده باشد و در روز پنجم شوال نیز از دنیا برود)؛ حال آیا قضای آن‌چه از بیمار فوت شده بر فرزندش واجب است (در این مثال، هفته‌ی آخر)؟

**پاسخ:**

این پاسخ از شرایع می‌باشد: «فقط روزه‌ای که میّت می‌توانسته قضای آن را به جا آورد و اهمال کرده، قضای آن بر ولیّ او واجب است، مگر آن که میّت در سفر بمیرد. پس آن را قضا می‌کند اگرچه در سفر مرده باشد».

**پرسش ۶۶:**

و آیا حکم تفاوتی می‌کند، اگر پس از شفا از بیماری به آن‌چه او را از روزه گرفتن بازمی‌دارد مشغول شود (مثلا از روز اول تا چهارم شوال به سفر برود و یا به عملی مشغول شود و روز پنجم نیز از دنیا برود)؟ آیا در مثل چنین وضعیتی، قضا بر فرزند واجب است؟

**پاسخ:**

پاسخ در پاسخ پیشین بیان گردید.

**پرسش ۶۷:**

اگر کفاره یا واجبات دیگری (مانند حج، زکات و بازگرداندن حقوقی به صاحبش) که بر عهده‌ی میّت باشد، آیا احقاق این حقوق نیز همانند نماز و روزه بر عهده‌ی پسر

بزرگ‌تر است؟

**پاسخ:**

به طور خاص بر عهده‌ی پسر بزرگ‌تر نیست.

**آنچه به کفارهی مروّنه تعلق دارد:**

**پرسش ۶۸:**

آیا کفارهی افطار عمدی روزه، در صورت دانستن حکم می‌باشد، یا کسی که با ناآگاهی از حکم، افطار می‌کند را هم شامل می‌شود؟

**پاسخ:**

شامل کسی که از حکم آگاهی ندارد نمی‌شود.

**پرسش ۶۹:**

کفارهی بزرگی اختیاری برای کسی که زودتر افطار کرده است، کدام می‌باشد؟

**پاسخ:**

کفارهاش کفارهی خوردن (عمدی) یک روز از ماه رمضان است که بین غذا دادن (اطعام)، گرفتن روزه یا آزاد کردن برده، اختیار دارد.

**پرسش ۷۰:**

آیا در کفارهی گرفتن هجده روز (که شخص از گرفتن دو ماه روزه ناتوان می‌باشد) پشت سر هم بودن نیز شرط می‌باشد؟

**پاسخ:**

خیر، شرط نیست.

**پرسش ۷۱:**

اگر شخصی با استغفار کفاره را به جا آورد سپس پس از استغفار، توانایی پیدا کند و بتواند یکی از این کفاره‌ها را بدهد مانند آزاد کردن بنده یا اطعام شصت فقیر، یا این که پس از استغفار فقط بر روزه گرفتن پی در پی در دو ماه استطاعت یابد، تکلیف چیست؟

**پاسخ:**

اگر کفاره‌اش را بدهد پس از ادا کردن، دیگر چیزی بر عهده‌اش نیست، حتی اگر کفاره‌ی او استغفار بوده باشد.

**پرسش ۷۲:**

و اگر بنده‌ای پیدا نکند و بخواهد بهای آن را به امام یا وصی او یا کسانی که آن‌ها برای این وظیفه منصوب کرده‌اند بپردازد، در این زمان قیمت بنده آزاد کردن چقدر است؟

**پاسخ:**

قیمت‌گذاری و نیز ساقط کردن آن یا برخی از آن، بر عهده‌ی امام است.

**پرسش ۷۳:**

در کتاب شرایع آمده است: «نزدیکی تا قبل از اذان صبح جایز است به شرط این که بداند به مقدار آن و غسل کردن وقت دارد، و اگر مطمئن باشد که وقت کم است و (با این حال) جماع کند، روزه‌اش باطل است و کفاره هم بر او واجب می‌شود». پرسش در مورد حکم قضا می‌باشد؛ آیا می‌توانیم بگوییم: هر جا کفاره واجب می‌شود قضا نیز واجب می‌باشد؟

**پاسخ:**

اگر روزه‌اش در ماه رمضان باطل شود، قطعاً قضای روزه بر او واجب می‌گردد.

**پرسش ۷۴:**

کسی که حکمش کفاره دادن و صدقه دادن با یک مد طعام باشد و توانایی پرداخت آن را نداشته باشد، حکمش چه خواهد بود؟

**پاسخ:**

استغفار.

**پاسخ ۷۵:**

در رابطه با مُد طعام که در برخی مسایل مربوط به روزه با آن کفاره داده می‌شود، آیا شرط خاصی را شامل می‌شود؟ یا غذا به هر کیفیتی که باشد کفایت می‌کند؟ و آیا صرف این که پخته باشد مثل برنج پخته با وزنش  $\frac{3}{4}$  کیلو گرم یا مثلاً بعضی از انواع نان و شیرینی یا لبنیات یا میوه یا سبزیجات یا شبیه این‌ها با همان وزن مذکور، کفایت می‌کند؟

**پاسخ:**

آنچه قوت غالب باشد؛ مانند گندم و جو یا چیزی که با این‌ها مطابقت کند و برنج، خرما، میوه یا .... سایر موارد؛ و می‌تواند پخته یا به صورت کنسرو نیز باشد مثل کمپوت، مواد غذایی کنسرو شده، شیرینیجات، برنج پخته .... و نظایر این‌ها.

**پرسش ۷۶:**

آیا تکرار بیش از یک بار برای یک فقیر کفایت می‌کند و حسابش به مقدار دفعاتی است که تکرار کرده است؟

**پاسخ:**

اگر کفاره‌ها متعدد باشد جایز است.

**پرسش ۷۷:**

در قسمت چهارم از روزهی کفاره آمده است: «کفاره‌ی رتبه‌بندی شده‌ی قابل اختیار؛ (در کفاره‌ها رتبه‌بندی وجود دارد و اگر نتوانست اولی را انجام دهد، مخیر است که بعدی را انتخاب کند): کفاره‌ی مردی که کنیزش را بر خود حرام کرده باشد و سپس با او هم‌بستر شود». ممکن است متن فوق را توضیح دهید؟

**پاسخ:**

تفصیل کفاره‌ی مذکور در کتاب شرایع جلد ۲ آمده است - خداوند توفیقت دهد- و متن آن: «و اگر با کنیزش که بر خود حرام کرده است هم‌بستر شود، باید کفاره بدهد و کفاره‌اش مخیر بین یک شتر یا یک گاو و یا یک گوسفند است و اگر تنگ‌دست بود، مخیر است بین یک گوسفند و یا سه روز روزه یکی را انتخاب کند».

**سایر مسایل مرونزه:****پرسش ۷۸:**

اگر یک ماه روزه‌ی متوالی بر عهده‌اش باشد و اگر پانزده روزش را روزه گرفته باشد، سپس افطار کند، و مجددا تصمیم گیرد روزه‌هایش را کامل کند، آیا باید پانزده روز باقی‌مانده را پشت سرهم روزه بگیرد؟ یا فقط روزه گرفتن کفایت می‌کند حتی به صورت غیرمتصل و پراکنده؟

**پاسخ:**

تمام کردن روزه‌ها به صورت پراکنده کفایت می‌کند.

## پرسش ۷۹:

در کتاب شرایع موارد روزه‌های مستحبی ذکر شده است، مثل: (روزه‌ی ایام البیض)<sup>(۱)</sup>، روزه‌ی روز غدیر خم، روزه‌ی روز ولادت پیامبر ﷺ و ..... آیا کسی که نتوانسته است در این روزها روزه‌ی مستحبی بگیرد، می‌تواند قضایشان را به جا آورد یا اگر ناتوان بود به جایش یک مد طعام صدقه بدهد؟

## پاسخ:

مستحب است یک مد غذا صدقه بدهد.

## پرسش ۸۰:

انسان مؤمنی روزه‌های واجب را می‌گیرد و در ایامی که روزه گرفتن در آن‌ها مستحب است، مثل سه روز هر ماه و ایام ذی‌الحجه نیز روزه‌دار است. آیا ثواب روزه‌ی مستحبی این ایام برای او نوشته می‌شود؟

## پاسخ:

به خواست خدا بله.

## پرسش ۸۱:

بعضی از مومنان در مناطق به شدت گرم کار می‌کنند و کارشان طاقت‌فرسا است و نمی‌توانند روزه را تحمل کنند. سوال می‌کنند آیا کارمان را رها کنیم و روزه‌مان را نگه داریم که در این صورت از پس مخارج خانواده‌مان برنمی‌آییم، و یا کار کنیم که در این صورت نیز مجبور می‌شویم روزه‌مان را بشکنیم؟ ما چه باید بکنیم؟

## پاسخ:

روزه بگیرند و از بیت المال مبلغی برای کمک خرج‌شان در ماه مبارک رمضان به آن‌ها

پرداخت شود.

**شب قدر:**

**پرسش ۸۲:**

شب قدر چه موقعی است؟ و شروع شب قدر از هنگامی پس از غروب و پایانش چه موقعی می باشد؟

**پاسخ:**

شب قدر، شب بیست و سوم ماه رمضان است و حدود آن از هنگام پنهان شدن خورشید تا صبح صادق می باشد.

\*\*\*

به دلیل لازم بودن روزه داری در اعتکاف، برخی از مسایل مربوط به اعتکاف را که سید احمد الحسن (علیه السلام) اقدام به پاسخ گویی به آنها فرموده اند به پیشگاه مومنان، تقدیم می کنم:

**اعتکاف:**

**پرسش ۸۳:**

اگر کسی نذر اعتکاف پنج روزه بکند، آیا پنج روز معتکف می شود یا شش روز؟

**پاسخ:**

پنج روز معتکف می شود، مگر این که پشت سر هم بودن را شرط نکرده باشد که در این صورت، سه روز آن را اعتکاف می کند و از اعتکاف بیرون می آید و صحیح نیست

که فقط دو روز باقیمانده را اعتکاف کند، بلکه می‌باید سه روز دیگر معتکف شود.

### پرسش ۸۴:

اگر به صورت مستحبی هفت یا هشت روز متوالی اعتکاف کند، آیا می‌تواند اعتکافش را قطع کند؟ یا باید حتماً به نُه روز برساند، بعد از اعتکاف بیرون بیاید؟

### پاسخ:

ضروری نیست آن را به نُه روز تمام کند.

### پرسش ۸۵:

ایا اعتکاف کودک صحیح است؟ اگر صحیح است اگر بخواهد معتکف شود آیا اجازه‌ی پدرش شرط می‌باشد؟

### پاسخ:

صحیح نیست.

### پرسش ۸۶:

اگر در روز سوم اعتکاف مستحبی‌اش از اعتکاف خارج شود آیا قضای آن برایش واجب است؟ یا این که فقط به خاطر ترک کردنش، گناه آن بر گردنش می‌باشد؟

### پاسخ:

قضا واجب نیست.

### پرسش ۸۷:

آیا مشایعت مومن برای معتکفی که از مسجد خارج می‌شود مجاز است و اعتکاف وی را باطل نمی‌کند؟ حتی اگر مسافت مشایعت طولانی باشد؟ حتی اگر از مکان اعتکافش بسیار دور شود؟



### پاسخ:

حتی اگر مسافت طولانی باشد، اشکالی وارد نیست.

### پرسش ۸۸:

اگر در حالی که در اعتکاف است بخواهد به عیادت بیماری برود و از مسجد خارج شود و در راه خانه‌ی بیمار به بازار برود و در آن توقف کند و یا مشابه این‌ها، این عمل تاثیری در اعتکاف وی خواهد داشت؟

### پاسخ:

تاثیری ندارد.

### پرسش ۸۹:

آیا خروج معتکف برای بیان کردن حق برای خواهانش، یا برای حضور در مناظره‌ی بین حق و باطل، یا حضور در مراسم ازدواج مومن، یا به قصد رفتن به سوی خانواده‌اش برای دلیلی که حضورش را لازم می‌گرداند، صحیح است؟ اگر صحیح است که خارج شود چه مدت می‌تواند اعتکافش ترک کند؟

### پاسخ:

«خروج از مسجد فقط برای موارد ضروری جایز است، مانند خروج برای قضای حاجت،<sup>(۱)</sup> غسل کردن، تشییع جنازه، عیادت بیمار، تشییع جنازه‌ی مؤمن و حضور برای شهادت دادن». معتکف باید به گونه‌ای امورش و اهمیت و ضرورت آن‌ها را برنامه‌ریزی کند که خارج شدنش برای انجام آن‌ها یک شب و یک روز و معادلش یعنی بیست و چهار ساعت پیوسته به طول نینجامد.

---

۱- حاجتی که ضروری باشد، مثل رفتن نزد طبیب، یا آوردن غذا و چیزهایی که به آن‌ها نیاز دارد، یا... (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء سوم، صوم ص ۶۴)

**پرسش ۹۰:**

آیا منظور از نشستن، به مدت طولانی ماندن می‌باشد یا نه، منظور خود نشستن بر روی زمین یا صندلی می‌باشد؟ به عنوان مثال اگر بخواهد به عیادت بیماری در خانه‌اش یا بیمارستان برود نحوه‌ی صحیح این کار که اعتکافش را باطل نکند به چه صورت می‌باشد؟

**پاسخ:**

یعنی در راه از نشستن برای استراحت کردن اجتناب کند، و اشکالی ندارد هنگام عیادت مریض زیر سایه بنشیند. فرض بر این است که او معتکف می‌باشد و برای ضرورتی خارج شده است، پس صحیح نیست در سایه قدم بزند یا مقداری از وقتش را در نشستن در راه بگذراند، بلکه باید وقتش را صرف حاجتش کند و تنها برای برآوردن نیاز ضروری، بسنده کرده، به اعتکافش بازگردد.

**پرسش ۹۱:**

منظور از «سایه» چیست؟ اگر معتکف برای رفع نیاز به خانه‌ی مسقف داخل و یا سوار ماشینی این‌چنینی گردد، آیا اعتکافش باطل می‌شود؟

**پاسخ:**

همان‌طور که پیش‌تر بیان شد باطل نمی‌شود؛ آنچه برای رفع نیاز ضروری‌اش باشد اشکالی ندارد.

**پرسش ۹۲:**

منظور از جدال و نزاع (مُمارات) که از محرّمات اعتکاف است چیست؟

**پاسخ:**

بحث و مناقشه با دیگران برای غلبه بر آن‌ها و پیروزی خودش.

## پرسش ۹۳:

اگر نیاز به چیزی ضروری پیدا کند مثل خرید، خوردن، دارو یا نظایر این‌ها، آیا می‌تواند این کار را انجام دهد؟

## پاسخ:

جایزاست.

\*\*\*

این پایان آن چیزی است که در این قسمت از پاسخ‌های سید احمدالحسن (علیه السلام) که سلام و صلوات پروردگرم بر او باد، در آنچه مربوط به روزه و اعتکاف بود تدوین نمودم.

و حمد و ستایش تنها از آن خداوند، پروردگار جهانیان است؛ و سلام خداوند بر برترین خلقش، محمد و آل پاک و مطهر او، امامان و مهدیین، و سلام تام بر آن‌ها باد!

## فهرست

- نیت روزه: ..... ۹
- مبطلات روزه: ..... ۱۱
- زمان‌هایی که روزه در آن صحیح است: ..... ۱۷
- کسانی که روزه‌شان صحیح است: ..... ۱۷
- دیدن هلال: ..... ۱۹
- وقت روزه: ..... ۲۶
- روزه در بیماری و قضای آن: ..... ۲۷
- قضای روزه: ..... ۲۹
- قضای پسر بزرگ‌تر برای آنچه والدینش به جا نیاوردند ..... ۳۱
- آنچه به کفاره‌ی روزه تعلق دارد: ..... ۳۴
- سایر مسایل روزه: ..... ۳۷
- شب قدر: ..... ۳۹
- اعتکاف: ..... ۳۹